

II WOJNA ŚWIATOWA. ZAGŁADA

Scenariusz lekcji do filmu edukacyjnego „Noc w galerii”

Czas pracy:

45 minut.

Materiały i środki dydaktyczne:

film „Noc w galerii”, mapy, podręczniki oraz opracowania dotyczące II wojny światowej i inne dostępne źródła, tekst źródłowy, zestaw reprodukcji obrazów, materiały plastyczne oraz duże arkusze papieru białego lub szarego.

Potrzebny sprzęt:

odtwarzacz dvd, komputer, laptop (opcjonalnie).

Najważniejsze zagadnienia

- traktat wersalski
- narodowy socjalizm i ideologia rasowa
- pozbawienie dziedzictwa i grabież dóbr kultury
- Holokaust, eksterminacja
- zbrodnica polityka III Rzeszy wobec Polaków w okresie okupacji
- porządek jałtański
- konferencja w Poczdamie i jej skutki
- wysiedlenia, wypędzenia i ucieczki
- proces pojednania.

Pojęcia, wydarzenia:

„Mein Kampf”, NSDAP, rasa aryjska – twórcy kultury, przestrzeń życiowa, rasy „niższe”, getto, ostateczne rozwiązanie, obóz koncentracyjny a obóz śmierci, Generalplan Ost, porządek jałtański, wysiedlenia, wypędzenia i ucieczki, pojednanie.

Podpisanie traktatu wersalskiego – 1919, wielki kryzys i dojście NSDAP do władzy w Niemczech – 1933, ustawy norymberskie 1935, wybuch II wojny światowej – 1939, Generalplan Ost – 1941, konferencja w Wannsee i jej skutki – 1942, powstanie w getcie warszawskim – 1943, Powstanie Warszawskie – 1944, nowy porządek w Europie – Jalta i Poczdam 1945, powojenna zmiana granic i największe ruchy ludności – 1945–1947, list biskupów polskich do biskupów niemieckich – 1965, pojednanie w Krzyżowej – 1989.

Postaci:

Adolf Hitler, Rudolf Hess, Alfred Rosenberg, Reinhard Heydrich, Heinrich Himmler, Hans Frank, Adam Czerniaków, Mordechaj Anielewicz, Marek Edelman, Szymon „Kazik” Ratajzer, Józef Stalin, Winston Churchill, Franklin Roosevelt, Harry Truman, Clement Attlee, Helmut Kohl, Tadeusz Mazowiecki.

Cele ogólne:

- uczeń wie, jaki wpływ na dzieje Polski i Niemiec miała II wojna światowa,
- uczeń rozumie, na czym polega wyjątkowość zagłady Żydów, której Niemcy dokonali na ziemiach polskich,
- uczeń potrafi wyjaśnić, w jaki sposób funkcjonował totalitaryzm nazistowski w Niemczech.

Cele szczegółowe:

- zaznajomienie uczniów z mechanizmami kształtowania się i funkcjonowania narodowego socjalizmu w Niemczech,
- wyjaśnienie przyczyn eksterminacji Polaków i Żydów,
- pokazanie zjawiska niszczenia narodowej tożsamości poprzez grabież i dewastację dóbr kultury podbitych narodów,
- pokazanie wpływu II wojny światowej na zmianę politycznej mapy Europy oraz na losy pojedynczych ludzi i całych społeczności Polaków i Niemców (poszukiwanie bliskich, wysiedlenia, wypędzenia i ucieczki, utrata ojczyzny, nowa ojczyzna),
- ukazanie, w jaki sposób na mocy ustaleń konferencji w Jaltie i Poczdamie wykorzystywano metodę przemieszczania ludności dla zagwarantowania przyszłej stabilności granicy polsko-niemieckiej.

Planowane umiejętności zdobyte przez ucznia:

- umiejętność oceny wpływu ustroju i totalitarnej propagandy nazistowskiej na postrzeganie świata przez Niemców w okresie międzywojennym,
- umiejętność oceny skutków II wojny światowej dla stosunków polsko-niemieckich,
- umiejętność opisanie skutków zmian politycznych i społecznych w Polsce i w Niemczech po II wojnie światowej,
- umiejętność pozyskiwania informacji z różnego rodzaju źródeł i łączenia ich ze sobą.

Metody i formy pracy:

Praca z filmem, obrazem, z mapą, wykład, praca w grupach.

II WOJNA ŚWIATOWA. ZAGŁĄDA. CZĘŚĆ II: KONSPEKT

Uczniowie zostają podzieleni na grupy, każda z grup ma do dyspozycji podręczniki oraz opracowania dotyczące II wojny światowej i inne dostępne źródła, które albo przyniosła ze sobą albo np. wypożyczyła ze szkolnej biblioteki. Każda grupa otrzymuje od nauczyciela mapy:

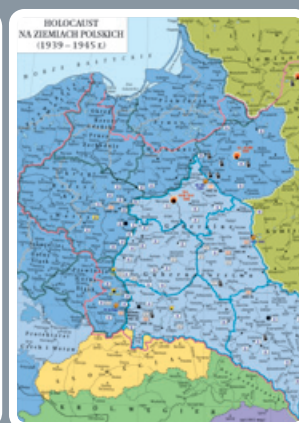
1. Hitlerowski system okupacyjny i ruch oporu w Europie (1939–1945)
 2. Eksterminacja narodu polskiego przez okupantów (1939–1945)
 3. Holocaust na ziemiach polskich (1939–1945)
- (wskazane, aby przy mapach znajdowały się stosowne wykresy uzupełniające informacje zawarte w mapach) oraz zestaw czterech reprodukcji obrazów Andrzeja Wróblewskiego z cyklu „Rozstrzelanie”. Uczniowie mają do dyspozycji materiały plastyczne oraz duże arkusze papieru białego lub szarego.

ryc. Demart

ryc. Demart

ryc. Demart

Ćwiczenie 1.

Uczniowie uważnie oglądają fragment filmu pt. „Noc w galerii” (minuty: 31:44–32:57). W trakcie projekcji uczniowie notują, w jaki sposób film opowiada o II wojnie światowej w kontekście tysiąca lat sąsiedztwa polsko-niemieckiego.

Następnie grupy, korzystając z posiadanych opracowań i analizując otrzymane mapy oraz reprodukcje obrazów, odpowiadają pisemnie na pytanie: „Dlaczego w myśleniu o historii polsko-niemieckiego sąsiedztwa dominuje doświadczenie II wojny światowej?”. Swoje przemyślenia uczniowie prezentują w formie krótkich wystąpień mówionych (2–3 minuty).

Ćwiczenie 2.

Grupy czytają tekst źródłowy:

Hans Maier, *Polska i Niemcy – sąsiedztwo nabiera kształtów*, w: H. Dmochowska, K. Kopacki (red.), *Polska i Niemcy. Trudne kontakty – dobre perspektywy*, wyd. Konrad-Adenauer-Stiftung e.V., Vertretung in Polen, Warszawa 2011, s. 7, 15.

„Polacy i Niemcy nigdy nie byli odwiecznymi wrogami. Jako „sąsiedzi od tysiąca lat” przez długie okresy w historii żyli ze sobą w pokoju. Dopiero nowoczesny nacjonalizm na dłuższą metę zakłócił stosunki polsko-niemieckie. Smutną kulminacją wyobcowania była dyktatura nazistowska. Po ataku Niemiec na Polskę w 1939 roku i straszliwych zbrodniach popełnionych przez Niemców na narodzie polskim, późniejszych okropnościach ucieczki i wypędzenia milionów Niemców z ich stron rodzinnych na wschodzie w latach 1944–47 – po wszystkich tych wydarzeniach przepaść między tymi dwoma narodami stała się tak głęboka, że powrót do normalności wydawał się prawie niewyobrażalny.(...)”

Po II wojnie światowej Polska została stłamszona w ramach bloku wschodniego, tak jak Niemcy, i pozbawiona ponad jednej trzeciej przedwojennego terytorium, za co uzyskała rekompensatę w postaci ziem na zachodzie, początkowo jedynie przez nią administrowanych. Częścią tragedii, spowodowanej przez Hitlera i Stalina na Europę, było to, że wypędzona po 1945 roku ze swoich stron rodzinnych kadra naukowa polskiego uniwersytetu we Lwowie osiedliła się we Wrocławiu nad Odrą – choć do dzisiaj Polacy mają niemałe trudności z tym, by wyobrazić sobie Lwów jako rosyjskie – dziś jako ukraińskie – miasto. I odwrotnie: Niemcy natrafiają dzisiaj w Prusach Wschodnich, na Pomorzu i Śląsku także na ślady swojej własnej dawnej kultury. Wielowiekowej tradycji nie da się tak łatwo wymazać czy wyprzeć ze świadomości. Potrzeba było czasu, by stopniowo doceniono i uhonorowano dziedzictwo niemieckiej kultury w Europie Środkowej i Wschodniej i uznano je na nowo za część wspólnej europejskiej tradycji...”

Po przeczytaniu tekstu grupy ustalają czy się z nim zgadzają czy nie (w części lub w całości) i przygotowują swoje wystąpienie na ten temat. Może być to wystąpienie mówione, forma plastyczna, lub krótka forma teatralna.

Zadanie domowe:

Uczniowie w domu przygotowują w formie pisemnej własne interpretacje jednego z obrazów Andrzeja Wróblewskiego, których reprodukcje otrzymali w szkole. Wszystkie przemyślenia natury historycznej muszą być osadzone w konkretnych wydarzeniach z okresu II wojny światowej.

1. Mapy:

Hitlerowski system okupacyjny i ruch oporu w Europie (1939–1945)

Eksterminacja narodu polskiego przez okupantów (1939–1945)

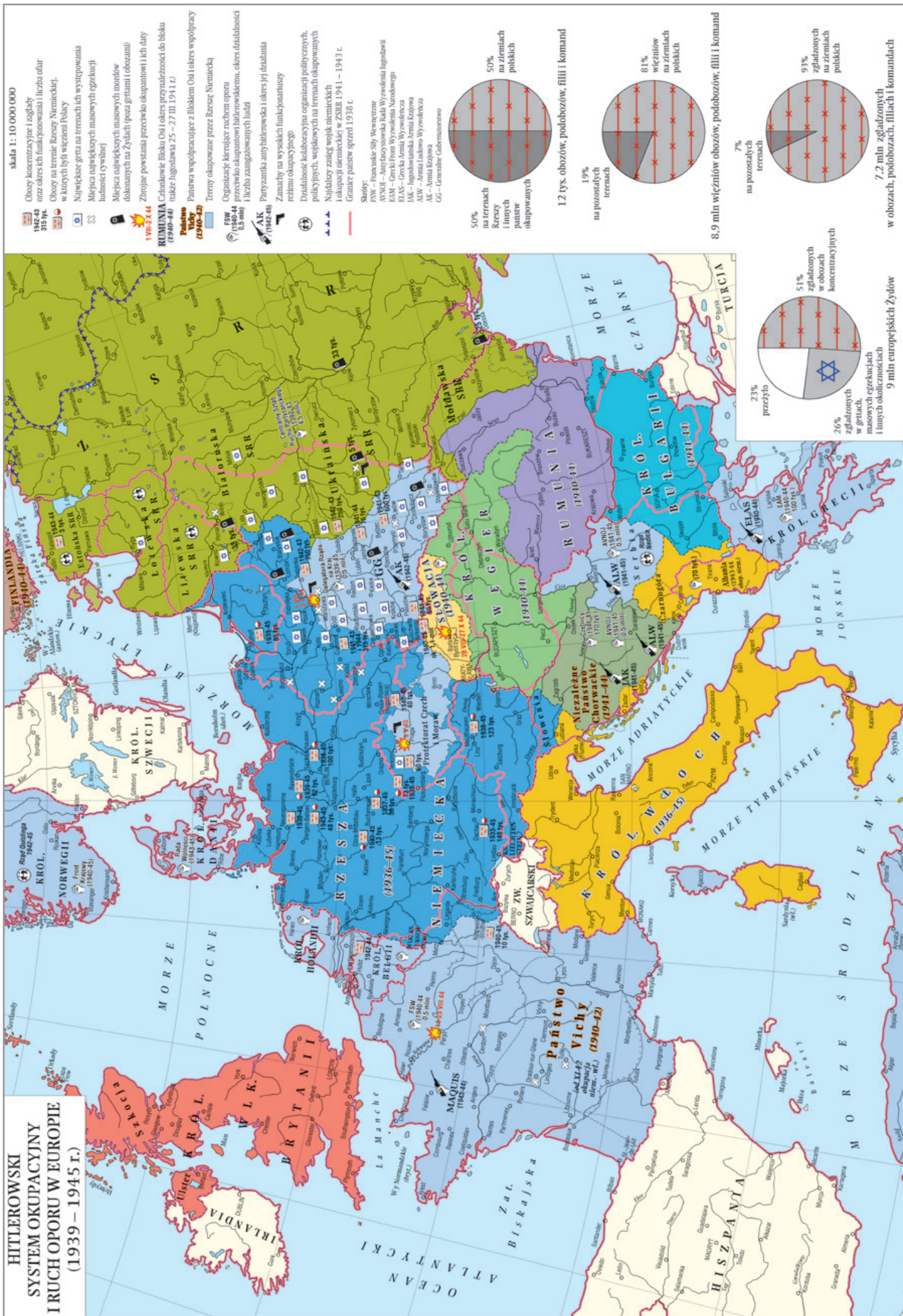
Holocaust na ziemiach polskich (1939–1945).

2. Zestaw czterech reprodukcji obrazów Andrzeja Wróblewskiego z cyklu „Rozstrzelanie”.

3. Tekst źródłowy: Hans Maier, *Polska i Niemcy – sąsiedztwo nabiera kształtów*, w: H. Dmochowska, K. Kopacki (red.), *Polska i Niemcy. Trudne kontakty – dobre perspektywy*, wyd. Konrad-Adenauer-Stiftung e.V., Vertretung in Polen, Warszawa 2011.

“Polacy i Niemcy nigdy nie byli odwiecznymi wrogami. Jako „sąsiedzi od tysięcy lat” przez długie okresy w historii żyli ze sobą w pokoju. Dopiero nowoczesny nacjonalizm na dłużej zakłócił stosunki polsko-niemieckie. Smutną kulminacją wyobcowania była dyktatura nazistowska. Po ataku Niemiec na Polskę w 1939 roku i straszliwych zbrodniach popełnionych przez Niemców na narodzie polskim, późniejszych okropnościach ucieczki i wypędzenia milionów Niemców z ich stron rodzinnych na wschodzie w latach 1944–47 – po wszystkich tych wydarzeniach przepaść między tymi dwoma narodami stała się tak głęboka, że powrót do normalności wydawał się prawie niewyobrażalny.(...)”

Po II wojnie światowej Polska została stłamszona w ramach bloku wschodniego, tak jak Niemcy, i pozbawiona ponad jednej trzeciej przedwojennego terytorium, za co uzyskała rekompensatę w postaci ziem na zachodzie, początkowo jedynie przez nią administrowanych. Częścią tragedii, spowodowanej przez Hitlera i Stalina na Europę, było to, że wypędzona po 1945 roku ze swoich stron rodzinnych kadra naukowa polskiego uniwersytetu we Lwowie osiedliła się we Wrocławiu nad Odrą – choć do dzisiaj Polacy mają niemałe trudności z tym, by wyobrazić sobie Lwów jako rosyjskie – dziś jako ukraińskie – miasto. I odwrotnie: Niemcy natrafiają dzisiaj w Prusach Wschodnich, na Pomorzu i Śląsku także na ślady swojej własnej dawnej kultury. Wielowiekowej tradycji nie da się tak łatwo wymazać czy wyprzeć ze świadomości. Potrzeba było czasu, by stopniowo doceniono i uhonorowano dziedzictwo niemieckiej kultury w Europie Środkowej i Wschodniej i uznano je na nowo za część wspólnej europejskiej tradycji...”

HOLOCAUST NA ZIEMIACH POLSKICH (1939 – 1945 r.)

Liczba ludności żydowskiej
w miastach, w II Rzeczypospolitej:

- pow. 100 tys.
- 50–100 tys.
- 25–50 tys.
- 10–25 tys.
- ☆ Getta (ok. 400 na ziemiach polskich)
- ☆ Największe getto wiejskie (organizowane tylko na terenie Kraju Warty)
- ☆ Miejsca masowych mordów (poza gettami i obozami)

1942–45

IX 1943

17 X 1944

VIII 1942

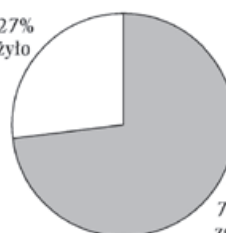
Obozy koncentracyjne
i okres ich funkcjonowania
jako obozy zagłady

Obozy pracy przymusowej

Powstania w gettach
i ich daty

Bunty w obozach zagłady
i ich daty

Próby zbrojnego oporu w gettach
i ich daty

Zagłada polskich Żydów

9%
w inny sposób

23%
w gettach

73%
zginęło

68%
w obozach
hitlerowskich